

ДОКЛАД
НА НАЦИОНАЛНИЯ ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ
ЗА ИЗВЪРШЕНА ПРОВЕРКА В ЗАТВОРА В ГРАД БЕЛЕНЕ,
ЗАТВОРНИЧЕСКО ОБЩЕЖИТИЕ ОТ ОТКРИТ ТИП „БЕЛЕНЕ “,
ЗАТВОРНИЧЕСКО ОБЩЕЖИТИЕ ОТ ОТКРИТ ТИП „ВЕЛИКО ТЪРНОВО “–
ГР. ВЕЛИКО ТЪРНОВО И РУП - СВИЦОВ

Съгласно Заповед № НПМ-5/05.10.2022 г. и Заповед № НПМ-6/05.10.2022 г. на омбудсмана на Република България, екип в състав: Мариана Патрикова, Силвия Славева, Бойчо Арнаудов и Христина Рангелова извърши проверка в периода 10.10 – 14.10.2022 г., в гореуказаните обекти.

Съгласно чл. 28в от Закона за омбудсмана, екипът действа като Национален превантивен механизъм с правомощията на омбудсмана по чл. 28а от този закон.

Екипът благодари за оказаното съдействие от страна на администрацията в проверяваните обекти.

Целта на проверката е свързана с изпълнението на основните препоръки, дадени при предишни проверки на НПМ. Проверката е планова. Докладът не съдържа данни по чл. 28б, ал. 2 от Закона за омбудсмана и е публичен съобразно чл. 4, ал. 3 от Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража (ЗИНЗС).

I. МЕСТА ЗА ЗАДЪРЖАНЕ В СИСТЕМАТА НА МИНИСТЕРСТВО НА ПРАВОСЪДИЕТО

1. ЗАТВОР – ГРАД БЕЛЕНЕ

а) Материална база, условия на живот, правен статут на лицата

Последното посещение на екип на Националния превантивен механизъм е било през 2019 г.

Към момента на настоящата проверка, проверяващият екип отчита постигнат напредък във всяко отношение в Затвора – гр. Белене. Изцяло са ремонтирани Зоната за повишена сигурност и трите корпуса на затвора. Изцяло е подновена дограмата на спалните помещения.

Тръбопроводът на сградния фонд е остарял, поради което често има аварии. Постъпиха множество оплаквания от лишените от свобода за липса на вода. Следва да бъде извършено и цялостно реконструиране (саниране) на сградите с цел същите да бъдат по-надеждни и енергоефективни, както и да бъдат подобрени жилищните условия.

Предвид горепосоченото, омбудсманът като Национален превантивен механизъм отправя препоръка към Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ (ГДИН) да бъдат отпуснати целеви финансови средства за извършване на тези ремонтни дейности.

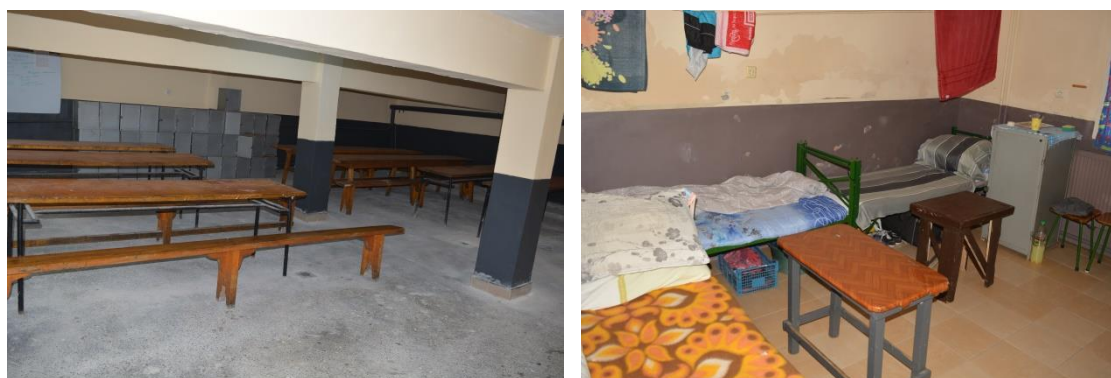

В деня на посещението (11.10.2022 г.) в корпуса на затвора имаше 362 лица, изтърпяващи наказание „лишаване от свобода“. Капацитетът на затвора – гр. Белене е за настаняване на 395 лишени от свобода и задържани лица. Спазва се изискуемата квадратура от 4 кв.м. при настаняване на лицата.

Във всеки корпус са настанени по две групи с лишени от свобода. Всяка сграда разполага със собствена столова, фитнес зала и тенис на маса. На всеки етаж, за всяка група, има отделна баня с дневен достъп до постоянно течаща топла вода.

Във всяка група има обособено помещение за кухненски бокс. Спалните помещения са в добро състояние, със собствен санитарен възел.

В кухнята на затвора се поддържа необходимата хигиена. Не постъпиха оплаквания за качеството и/или количеството на предоставяната храна.

В СУ „Димитър Митев“ към затвора - гр. Ловеч се обучават около 50 лишени от свобода.

Учебната година е стартирала при сформирани учебна група от 32-ма ученици. По-голямата част от учениците са настанени заедно в спални помещения към сградата на училището, където се намираха и към момента. Малка част от учениците

са настанени в други групи, поради липсата на достатъчен капацитет за настаняване или поради психологическа несъвместимост.

През учебната 2021/22 година за пръв път са открити и нови паралелки за обучение на ученици в 5-ти, 6-ти и 7-ми клас.

б) Нарушения на правилата на изпълнителното производство и налаганите запори на лишени от свобода

Част от фокуса на извършваната проверка беше свързана с образуваните изпълнителни производства срещу лишени от свобода. В администрацията на омбудсмана на Република България, в качеството му на Национален превантивен механизъм, постъпиха множество жалби от лица, изтърпяващи наказание „лишаване от свобода“ относно неправомерно налагани запори на парични постъпления от близки и роднини, постъпващи по сметка на длъжника в затвора.

Със Заповед № ЛС-04-268 от 17.06.2022 г. на министъра на правосъдието е утвърден нов списък на разрешените лични вещи, предмети и хранителни продукти, които лишените от свобода могат да получават, ползват и държат при себе си или на определените за целта места. Заповедта е в сила от 01.07.2022 г. и отменя Заповед № ЛС-04-746 от 08.12.2021 г. на министъра на правосъдието. Съгласно този списък всички хранителни и нехранителни продукти, включително и получаваната до този момент на свиждане техника следва да бъдат закупувани от затворническите лавки.

По всяко едно твърдение на лицата във връзка с неправомерно удържаните суми е извършвана проверка, при която е установено следното:

Съгласно чл.77, ал.1 Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража (ЗИНЗС) „по време на изтърпяване на наказанието лишените от свобода имат право на подходяща работа, като съгласно чл.78, ал.1 и ал.2 от ЗИНЗС за всяка работа извън доброволния неплатен труд и дежурствата по поддържане на реда и хигиената лишените от свобода получават определена част, определена със заповед на Министъра на правосъдието (Заповед №ЛС-04-1373 от 23.08.2017г. на Министъра на правосъдието), но не по-малко от 30 на сто от възнаграждението за изработеното“.

Общият режим на секвестрируемостта при принудително изпълнение е уреден в чл. 446 Гражданско-процесуалния кодекс (ГПК), но доколкото в чл. 78, ал. 3 ЗИНЗС са уредени особени правила относно секвестрируемостта при лишените от свобода, то в случая приложение следва да намери именно особеният закон и правилника за неговото приложение. Според чл. 57, ал. 1 ППЗИНЗС: „Удръжките по чл.78, ал.3 от ЗИНЗС се изчисляват по реда на чл.446 от Гражданско-процесуалния кодекс върху цялото възнаграждение за положения труд, но не могат да надвишават 2/3 от онази негова част, която съгласно заповедта по чл.78, ал.2 ЗИНЗС се полага на лишения от свобода“.

Анализът на съдебната практика показва, че според съда:

„...не е налице трудово правоотношение по смисъла на Кодекса на труда, доколкото в ЗИНЗС е предвидено, че участието на лишените от свобода в трудова дейност има за цел поправка на осъдените лица и тяхното ресоциализиране. Сочи също, че полагането на труд от лишените от свобода се извършва не само за да

получат възнаграждение, а има и други изрично предвидени последици, различни от тези присъщи на едно трудово правоотношение - така например, при изчисляване срока на изтърпяното наказание два работни дни се смятат за три дни лишаване от свобода, строгият режим може да бъде заменен с общ при добро поведение и положително отношение към труда“;¹ ...

„Законодателят е предвидил, че определен доход е несеквестрируем, за да се гарантира възможността на лицето да задоволи минималните си месечни нужди за подслон, храна и облекло. В чл. 84, ал. 2 и, ал. 3 от ЗИНЗС изрично е предвидено, че лишените от свобода имат право на: безплатна храна, достатъчна по химически и калориен състав, съгласно таблици, утвърдени от Министъра на правосъдието съгласувано с Министъра на здравеопазването; самостоятелно легло, безплатно облекло, обувки и спални принадлежности по таблици, утвърдени от Министъра на правосъдието; здравно осигуряване от момента на задържането; здравните вноски на лишените от свобода са за сметка на държавния бюджет и се превеждат чрез Министерството на правосъдието, като работещите получават повишена дажба храна, съобразена с характера на извършената работа. С оглед така предвидените права на лишените от свобода, същите са поставени в ситуация, в която не са им нужни парични суми за задоволяване на минимално необходимите жизнени нужди. Затова и по отношение на тях не съществува законово изискване и съответно законова гаранция реално да получават възнаграждение в размер на минималната работна заплата за страната, а за извършване на удръжки от възнаграждението за положен труд са приложими цитираните специални норми. След като сумите не попадат в изрично предвидените от законодателя изключения, касаещи несеквестрируемостта няма пречка върху тях да бъде наложена обезпечителна мярка и те да служат за погасяване на установените задължения“².

Съгласно Наредба за определяне на стандарти за годишна бюджетна издръжка за един лишен от свобода, приета с ПМС № 321/28.12.2009 г., в издръжката на лицето са включени всички необходими средства за осигуряване задоволяването на основните жизнени потребности на лишените от свобода, осигурени от бюджета на държавата, съвпадащи с изброените в ГПК вещи. Основните жизнени потребности, за осигуряване на които законодателят е предвидил несеквестрируемия доход, са в случая осигурени от Държавата по бюджета на министерство на правосъдието.

Проверките на НПМ през годините показват, че предвидените в чл.4 от Наредбата стандарти за годишна бюджетна издръжка на един лишен от свобода не се спазват.

Съгласно чл.86, ал.1, т.3, 4 и 5 от ЗИНЗС: „Лишените от свобода имат право на кореспонденция; парични суми за задоволяване на лични нужди и телефонна връзка по ред и начин, определени от главния директор на Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“.

---

¹ Определение № 260006 от 06.01.2021 г. по в. гр. дело №687/2020 г. на Окръжен съд- Ловеч

² Решение № 499 от 09.026.2020 г. по гр. дело № 3416/2019 г. на Районен съд – Велико Търново

Разходите за телефонни разговори и изпращане на кореспонденция са за сметка на лицето. Ако същият обаче има наложен заповор на личната партида, по която получава парични средства от близки и роднини той бива поставен в ситуация, в която не може да поддържа контакти с външния свят.

Голяма част от лицата са социално слаби, не работят и/или полагат доброволен неплатен труд в затвора, и разчитат изцяло на роднини, които да им изпращат пари.

Като отчита сериозността на поставения проблем, омбудсманът в качеството си на Национален превантивен механизъм отправя препоръка към Министерство на правосъдието да бъде организирана среща между представители на НПМ и министерство на правосъдието, на която да бъдат обсъдени въпросите, касаещи налаганите заповори на лишените от свобода предвид годишната бюджетна издръжка на същите.

Да бъде коментиран и Новият списък с разрешени вещи, определен със Заповед № ЛС-04-268 от 17.06.2022 г. на министъра на правосъдието, който по мнение на НПМ поставя в изключително неравностойно положение лишените от свобода един спрямо друг, като засилва социалното неравенство между лицата и създава предпоставки за корупционни практики.

2. ЗАТВОРНИЧЕСКО ОБЩЕЖИТИЕ ОТ ОТКРИТ ТИП (ЗООТ) „БЕЛЕНЕ“

В деня на посещението имаше 85 лица, изтърпяващи наказание „лишаване от свобода“ от категория Открит тип. Капацитетът на това общежитие е за 70 лица.

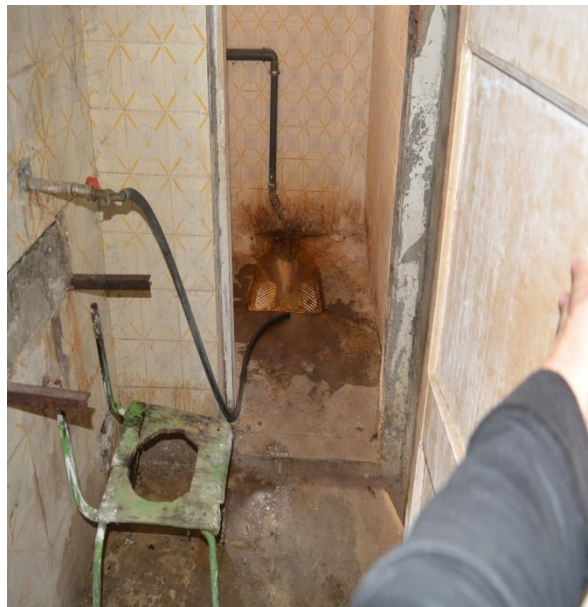
За осигуряване на трудовата ангажираност на максимален брой лишени от свобода от затворническото общежитие в началото на 2021г. със заповеди на Главния Директор на ГДИН във връзка с предложения на Началника на затвора гр. Белене, поради необходимост на основание чл.164, ал.1, чл.178 от ППЗИНЗС и чл.72, ал. 1 и ал.2 от ЗИНЗС са разкрити 36 работни обекта. Поради възникнала необходимост, на

по-късен етап са разкрити още 3 работни обекта. На разкритите работни обекти е дадено разрешение за работа на 152 лишени от свобода от открит тип.

В затворническото общежитие са обособени 9 спални помещения, зала за провеждане на групова работа с лишените от свобода, помещение за разливане на храна, постова стая и стая за почивка на служителите от надзорно-охранителния състав. Има и стая за провеждане на индивидуална работа и консултиране с инспекторите по социална дейност и с психолозите. Пред корпуса на общежитието е обособено място за спорт и отдых на открито на лишените от свобода.

Част от лишените от свобода работят в кравекомплекса на затвора - трети обект. Лицата нощуват на този обект. Екипът на НПМ констатира, че условията за живот са много лоши, а отоплението е на печки на дърва и въглища.

С оглед подобряване на битовите условия в кравекомплекса, омбудсманът в качеството си на НПМ препоръчва на ГДИН да бъдат отпуснати финансови средства

за ремонт на помещенията, които обитават лишените от свобода, както и на санитарните възли.

3. ЗАТВОРНИЧЕСКО ОБЩЕЖИТИЕ ОТ ОТКРИТ ТИП (ЗООТ) „ВЕЛИКО ТЪРНОВО“ към Затвора – гр. Ловеч

Капацитетът на ЗО „Велико Търново“ е за 80 лишени от свобода от категория Открит тип. В деня на проверката имаше 65 , като 45 от тях бяха на работа на външни обекти, а четирима са на домакински щат.

Столовата и кухнята са в добро състояние, спазва се нужната хигиена. Не постъпиха оплаквания от лишените от свобода относно качеството и/или количеството на предоставяната храна. В това общежитие се приготвя и храната за ареста в гр. Велико Търново.

ЗООТ „Велико Търново“ разполага с необходимата материална база за осъществяване на социални дейности, групови и индивидуални програми както в началния, така и в основния и заключителния етап от изтърпяване на наказанието, а също и за провеждане на културно информационни и спортни дейности. На разположение на настанените лица има фитнес зала, игрище за футбол и волейбол.

Националният превантивен механизъм отчита цялостен напредък в подобряване условията на живот в това общежитие. Изцяло ремонтирани са всички спални помещения и санитарните възли.

Не постъпиха оплаквания от лицата, изтърпяващи наказание „лишаване от свобода“ относно условията в ЗООТ „Велико Търново“.

МЕДИЦИНСКО ОБСЛУЖВАНЕ В МЕСТАТА ЗА ЛИШАВАНЕ ОТ СВОБОДА

По щат в Медицинския център на Затвора – гр. Белене работи една медицинска сестра. По реда на НЗОК е определен ОПЛ за затвора с работно време: понеделник и петък по 4 часа. По договор работят и двама медицински фелдшери – вторник, сряда и четвъртък на 4 часа. По договор работи и лекар по дентална медицина. Медицинският център, състоящ се от лекарски кабинет и стационар са разположени на втория етаж, стоматологичният кабинет е на първия етаж в една от сградите на затвора. Стълбите за достъп до МЦ са стръмни за изкачване и са невъзможни за ползване от лишени от свобода с физически увреждания. За да имат достъп до лекарския кабинет такива болни се носят на ръце. При проверката в стационара на МЦ имаше двама лишени от свобода, единия с тежки сърдечно-съдови заболявания и артрозни промени, трудно се предвижда с помощни средства в стаята. Той не може да излиза на вън и прекарва живота си в стационарната стая. Омбудсманът, като НПМ препоръчва на администрацията на затвора да изгради платформа за предвиждане по стълбите на МЦ за лишените от свобода с физически увреждания на затвора.

При проверката на екипа в МЦ на работа беше медицинската сестра. Беше проверен регистъра на травматичните увреждания. Прави впечатление, че вписванията на извършените прегледи на лишените от свобода са извършвани основно от медицинската сестра. По време на проверката се върнаха двама лишени от свобода, изведени за външни прегледи. При единия (със стомашен проблем) външната консултация не се състояла, поради невъзможност на охраната да изчака следобедния час за специалиста. Другият лишен от свобода с ХОББ е консултиран от пулмолог. Той е назначил лечение - антибиотик и венозни инжекции. Медицинската сестра замени изписаният антибиотик, защото не фигурираше в утвърдения списък на лекарства в пенитенциарната система, с подобен наличен. Експерт от екипа на НПМ напомни на медицинския специалист, че отпускане/замяна на лекарства с техни аналози, следва да се извършва от ОПЛ.

Във връзка с дейността на медицинските специалисти, като здравни инспектори в затворите, ГДИН е въвела процедура - ежемесечно се изготвят: Констативен протокол за проверка на хигиенното състояние в местата за лишаване от свобода и Констативен протокол за проверка на обект за производство, преработка и/или дистрибуция на храни. Омбудсманът, като НПМ отчита, че това е много добра практика.

В Констативните протоколи №№ 93 и 94 от 5.10.2022 г. на затвора Белене, прегледани от екипа на НПМ, няма предписания от медицинския специалист към проверените обекти. При извършване на проверката беше констатирано, че на места санитарно - хигиенните условия са незадоволителни, особено в общите помещения - бани и тоалетни на ЗООТ - краварник и 6 група; Условията на живот в спалното помещение на лишените от свобода в ЗООТ - краварник са много лоши и това състояние е констатирано и при предишни проверки. Санитарно-хигиенните условия в кухненския блок и лавката на затвора са добри. Храната се приготвя на място по утвърдени рецепти, има диетично хранене, а експерт от екипа на НПМ дегустира храната на лишените от свобода.

По групите има определен лишен от свобода, който отговаря за смяна на спалното бельо веднъж седмично. На лишените от свобода се отпускат прах за пране и сапун за поддържане на личната хигиена. Отпуснатият сапун е с ниско качество и лишените от свобода почти не го ползват. Те сами (които имат налични парични средства) си купуват санитарно - хигиенни материали от лавката (шампоани, бръснарски консумативи, тоалетна хартия).

По данни на лишените от свобода, потвърдени и от администрацията на затвора, през текущата година е имало периоди с ниско налягане във водопроводната мрежа и затворът е оставал без вода. В тези ситуации се ползва водоноска за задоволяване на най-необходимите потребности на лишените от свобода.

При проведените интервюта с лишените от свобода постъпиха оплаквания за лошо отношение на медицинската сестра. В 6 група, където са настанени лишени от свобода с тежки заболявания екипът на НПМ получи оплаквания от лишени от свобода със Захарен диабет, II тип. Те съобщиха, че им отпускат тест - лентички за проследяване нивото на кръвна захар. Проверката в МЦ показа, че лишените от свобода не са диспансеризирани и Инсулин и тест - лентите се отпускат по

номенклатурата на затвора, затова има известно забавяне. Омбудсманът, в качеството си на НПМ отново подчертава, че лишените от свобода с хронични заболявания подлежат на диспансеризация, което определя и реда на тяхното наблюдение от лекари – специалисти и отпускане на лекарства по реда на НЗОК. Екипът на НПМ констатира бързата реакция на затворническата администрация за извеждане за оперативно лечение на лишен от свобода с увреждане на пикочно – половия орган, както и предоставяне на становище за прекъсване на изтърпяването на наказанието по чл. 447, т. 3 от НПК на лишен от свобода с Пролабс на ректума, които проблем не намери разрешение при престоя на лишения от свобода в СБАЛЛС София. При проверката в зоната за сигурност, експерт от екипа на НПМ се среща с лишен от свобода, който е със сърдечно-съдово заболяване от централен произход. Той се движеше трудно, с прихващане за предмети в килията и събщи, че в ареста му е отнет бастуна и не може да се движи без него, както и да излиза на каре. Беше установено, че само веднъж е посещаван в килията от медицински специалист. По конкретния случай екипът на НПМ препоръчва на мед. сестра да бъде прегледан от ОПЛ и да се представи на СЛКК за опускане на помощно средство, а в последствие на да мине и ТЕЛК. Постъпиха и няколко оплаквания за забавено извеждане на външен специалист, които не се потвърдиха при проверка в документацията, съхранявана в МЦ.

Лишените от свобода се оплакаха също от цените на стоматологичните услуги, предоставени в стоматологичния кабинет в затвора. Екипът на НПМ препоръчва на медицинския специалист, да бъде поставена информация за обема на стоматологичните услуги, които се предоставят по реда на НЗОК.

II МЕСТА ЗА ЗАДЪРЖАНЕ КЪМ МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

1. РУ на МВР – Свищов

Това районно управление е на подчинение на ОДМВР – Велико Търново. В деня на проверката (12.10.2022 г.), от разговор със служители на полицейското управление беше констатирано, че местата за 24-часово задържане са закрити и задържаните лица се конвоират до РУ на МВР - Павликени.

ОМБУДСМАНЪТ В КАЧЕСТВОТО СИ НА НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ ПРЕПОРЪЧВА:

1. На Министерство на правосъдието:

1.1. Да бъде организирана среща между представители на НПМ и министерство на правосъдието, на която да бъдат обсъдени въпросите, касаещи налаганите

запори на лишените от свобода предвид годишната бюджетна издръжка на същите.

1.2. Да бъде коментиран и Новия списък с разрешени вещи, определен със Заповед № ЛС-04-268 от 17.06.2022 г. на министъра на правосъдието, който по мнение на омбудсмана, в качеството му на НПМ поставя в изключително неравностойно положение лишените от свобода един спрямо друг, като засилва социалното неравенство между лицата и създава предпоставки за корупционни практики.

2. На Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“:

2.1. Да бъдат отпуснати целеви финансови средства за смяна на тръбопровода на всички корпуси на затвора – гр. Белене и цялостна реконструкция (саниране) на сградния фонд;

2.2. Да бъдат отпуснати финансови средства за ремонт на помещенията, които обитават лишените от свобода и на санитарните възли в кравекомплекса.